

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	3
1. UTGÅNGSPUNKT INFÖR SAMRÅD	4
DE SEX PRINCIPERNA	4
EU-KODEN	6
2. FÖRBEREDELSE INFÖR SAMRÅD	8
CHECKLISTA FÖR EN KULTURFÖRVALTNING	9
EN INBJUDAN TILL CIVILSAMHÄLLET	10
3. GENOMFÖRANDE AV SAMRÅD	11
SAMRÅDET	11
SÄRSKILDA SAMRÅD MED CIVILSAMHÄLLET	11
4. UTVÄRDERING AV SAMRÅD	14
UTVÄRDERING UTIFRÅN DE SEX PRINCIPERNA	14
PRINCIPERNA	14
BETYDELSEN AV KVALITATIVA SAMRÅD	16

INLEDNING

Metodverktyget är tänkt att vara till hjälp för dig som ska samråda med civilsamhället. Till civilsamhället räknas den ideella och idéburna sektorn, föreningar och nätverk. Med civilsamhällets sex principer som grund och en rad frågeställningar, tipslistor och en checklista, är verktyget en vägledning till att kvalitetssäkra samråden. Avsikten är att genom metodverktyget öka förståelsen för civilsamhällets förutsättningar, öka civilsamhällets deltagande och skapa relevans för alla medverkande. Målet är att vi gemensamt, med respekt för våra olika villkor och förutsättningar, kan möta gemensamma samhällsutmaningar.

Ideell kulturallians

1

UTGÅNGSPUNKT INFÖR SAMRÅD

DE SEX PRINCIPERNA

Politiken för det civila samhället bygger på sex centrala principer. Principerna har tagits fram i samverkan med civilsamhället och är avsedda att bidra till långsiktighet och förutsägbarhet i relationen mellan de olika aktörerna. De ska också användas som utgångspunkt för uppföljningen av politiken för det civila samhället. Principerna hjälper till att bedöma om politiken lyckats nå de civilsamhällets politiska målen.

Principerna kan användas som:

- Grund för att parterna ska förstå varandras villkor och drivkrafter.
- Grund för utvärdering.
- Del i återkoppling.

1

SJÄLVSTÄNDIGHET OCH OBEROENDE

Det civila samhällets självständighet och oberoende avser organisationernas möjligheter att självständigt bedriva verksamhet. Att det finns utrymme för civilsamhället att vara en kritisk röst i såväl sak som process.

2

DIALOG

Syftet med dialog mellan regionen och civilsamhällets organisationer är att bredda och fördjupa regionens kunskap och perspektiv om civilsamhället. Med respekt för varandras roller kan regionen bidra till att skapa ömsesidig förståelse och förtroende mellan parterna.

3

KVALITET

Civilsamhällets organisationer definierar själva sin kvalitet.

4

LÅNGSIKTIGHET

En utgångspunkt är att civilsamhället generellt har goda, långsiktiga och stabila förutsättningar för sin existens och verksamhet. För samråd innebär det att regionen i planeringen skapar så goda förutsättningar som möjligt för civilsamhället att delta.

5

ÖPPENHET OCH INSYN

Som opinionsbildare och kritisk röst har civilsamhället en viktig funktion i demokratin.

6

MÅNGFALD

Olikhet är en tillgång eftersom det skapar utrymme för innovation och mångfald. För samråd är det att olika i perspektiv och synpunkter är viktiga.

EU-KODEN – MEDVERKAN I BESLUTSPROCESSER

Den europeiska koden för idéburna organisationers medverkan i beslutsprocessen togs fram av Europarådet tillsammans med företrädare från civilsamhället. Koden ska ses som ett användbart, strukturerat och pragmatiskt verktyg riktat till både beslutsfattare och civilsamhället.

Matris för medverkan i beslutsprocesser

STEG I DET POLITISKA BESLUTSFATTANDET						
NIVÅER AV DELTAGANDE	Fastställande av agenda	Formulering	Beslut	Genomförande	Granskning	Omformulering
Partnerskap						
Dialog						
Samråd						
Information						

Med stöd av koden kan båda parter kartlägga och tydliggöra civilsamhällets involvering i kultursamverkansmodellen. Formen för deltagande i de olika beslutsstegen är dock ett medel och inte ett mål i sig. Koden är ett stöd för att identifiera vilken typ av samrådsprocess som bör användas beroende av syftet.

PARTNERSKAP

Förutsätter ett delat ansvar i varje steg i den politiska beslutsprocessen från att fastställa agendan, formulera politiken, fatta beslut och genomföra politiska initiativ. Den högsta formen av deltagande.

DIALOG

Initiativ till dialog kan tas av båda parter. Dialog kan endera vara bred eller mer av samverkande form. Bred dialog bygger på gemensamma intressen och eventuella gemensamma mål för att ha regelbundet utbyte av synpunkter. Samverkande dialog bygger på gemensamma intressen för att utveckla ett särskilt politikområde eller för att lösa ett gemensamt problem.

SAMRÅD

En form av initiativ från myndigheter som efterfråga input om särskilda politiska frågor från olika aktörer. Myndigheter bjuder in civilsamhället att ge kommentarer, synpunkter och feedback.

INFORMATION

Lägsta nivån av medverkan och består i regel av enkelriktad information från myndigheterna.

2

FÖRBEREDELSE INFÖR SAMRÅD

“Samråden ska vara genomtänkta - så enkelt och så svårt”

Pernilla Luttropp, PLuttropp

Samrådsprocesserna ser väldigt olika ut i landets regioner. Hos vissa regioner finns en kontinuerlig dialog och samverkan med civilsamhället som inte påverkas av kultursamverkansmodellen. På andra håll dras det igång en intensiv samrådsprocess när kulturplanerna ska tas fram. Vare sig regionen arbetar strukturerat långsiktigt eller mer intensivt är det bra att regelbundet göra en bakåtblickande orientering för att granska och analysera tidigare arbete med kulturplanerna.

Ge tid åt att reflektera över hur tidigare samråd genomförts och med vilken kvalitet. Hur har samråden innehållsmässigt och strukturellt utvecklats över tid? Vilka kontaktytor finns med civilsamhället och fungerar dialogen mellan kulturplanerna? Att arbeta för en långsiktig och kontinuerlig relation med civilsamhället är en bra strategi. Fördelen är att förförståelsen och tilliten till processen förstärks. Fundera om det går att stärka civilsamhällets roll eller få fler deltagare i kulturplanerarbetet rent generellt? Det kanske finns andra strukturer som kulturfrågorna skulle kunna kopplas på?

För civilsamhället är det viktigt att få en återkoppling från ett samråd. Därför kan det vara värt att analysera hur väl man lyckas återkoppla till civilsamhället? Finns det bra mallar för utvärdering? Hur transparenta är vi?

“Framförallt ungdomar anser att samrådet måste få betydelse för att delta. Det krävs för att motivera civilsamhällets medverkan. Därför är det viktigt att det finns motsvarande ambition hos regioner.”

(Kultursamverkansmodellen ur civilsamhällets perspektiv, samråd på vems villkor)

CHECKLISTA FÖR EN KULTURFÖRVALTNING

- JA NEJ
- Personella resurser och avsatt arbetstid för planering, genomförande och efterarbete.
 - Syftet med samråden är formulerade och tydliga för alla som deltar.
 - Analysen av målgrupper är gjord, vilka vi vill samråda med och varför vi väljer dessa att representera målgruppen. Vi kan motivera urvalet.
 - Mål och syfte med mötet är klart vilket gör att vi vet vilken typ av möte vi bjuder in civilsamhället till (informationsmöte, samråd, dialog, samarbete ...). EU-koden check!
 - Vi har tydliggjort var i tidsplanen som samrådet äger rum kopplat till eventuell beslutsprocess eller kulturplaneprocess.
 - Civilsamhället har fått information och underlag för att underlätta för organisationer att delta och bidra med perspektiv och kunskap.
 - Det finns en genomtänkt plan för hur vi arbetar med att skapa delaktighet för att stärka förtroendet för varandras kunskap och synpunkter.
 - Valet av mötesplats, mötesmetod och valet av tidpunkt utgår från målgruppens förutsättningar.
 - Det finns en plan för hur regionen ska ta hand om inkomna synpunkter och återkoppla till deltagarna.
 - Det finns avsatt tid för utvärdering.

EN INBJUDAN TILL CIVILSAMHÄLLET

Några saker att ha i åtanke när man formulerar en inbjudan till civilsamhället:

- Ju fler målgrupper man ska nå desto svårare kan det vara för mottagaren att värdera betydelsen av att delta. För att göra det lättare för de inbjudna att ta ställning till om de ska delta är ett tydligt budskap att föredra, till exempel en tydlig dagordning och/eller ett formulerat syfte.
- Det är svårt att formulera inbjudningar till ett brett civilsamhälle. Om inbjudan riktar sig till en grupp initierade personer så är det lättare att använda visionära rubriker och breda retoriska frågor. Mottagaren kan enklare tolka inbjudan och de kan också vara i den position att de kan påverka de större strategierna.
- Skillnaden mellan hur man kan uppfatta en inbjudan kan vara stor beroende på om mottagaren har en förförståelse för vad samrådet är eller om du blir inbjuden för första gången. Det är bra att fundera lite över hur balansen mellan de olika målgrupperna ser ut och vad det kan få för betydelse för utformningen av inbjudan.
- Att vara noga med att beskriva vad det är för ett samråd är viktigt så att inte inbjudan skapar fel förväntningar på mötet. Konkreta frågeställningar bidrar till att hjälpa föreningar eller grupper att avgöra om de ska prioritera det här samrådet eller inte. Och om den som är utsedd representant ska vara där för att lyssna eller aktivt delta med ett budskap till samrådet.
- Att i ett nästa steg erbjuda civilsamhället att föreslå ett tema eller en fråga är också ett bra sätt att hjälpa nya deltagare att ta sig till samrådet.



GENOMFÖRANDE AV SAMRÅD

SAMRÅDET

Det finns många olika mötesmodeller att välja mellan och rätt modell kan hjälpa till att lyckas med syftet och målsättningen med samrådet. Det som utmärker samråd med civilsamhället jämfört med andra aktörer. Om ideella företrädare ska ha möjlighet att delta behöver mötet arrangeras på kvällstid eller under helger. Valet av plats kan ge olika signaler. Att arrangera ett samråd med civilsamhället i förvaltningens lokaler kvällstid kan bidra till att det uppfattas som betydelsefullt. Men ibland är det bättre att mötas i civilsamhällets egna lokaler för att signalera respekt och intresse för civilsamhället. Annat att tänka på är våra olika roller och hur maktbalansen ser ut i rummet. Språket har ett starkt signalvärde och det kan förstärkas om förförståelsen och glappet mellan parterna är stort. Risken är att det som sägs misstolkas. Just i samrådet med civilsamhället så kan det vara klokt att vara extra uppmärksam på de små detaljerna i kommunikationen.

SÄRSKILDA SAMRÅD MED CIVILSAMHÄLLET

Vad är särskilda samråd? Det kan till exempel vara med grupper eller nätverk av företrädare från civilsamhället som förvaltningen sällan eller aldrig träffar i andra sammanhang. Eller en målgrupp som inte direkt är kopplat till kulturområdet, men som ändå är intressant att möta.

Är det något speciellt som man bör tänka på när man arrangerar särskilda samråd? De här mötena kräver i grunden inget annat förhållningssätt än övriga större samråd. Men det är en fördel om det finns en dagordning redan i inbjudan. Det ska vara lätt att förstå för mottagaren vad civilsamhället kan bidra med på mötet. Förförståelsen för ett samtal om kulturplanen kan vara liten och om det inte framgår varför man ska delta finns risken att man väljer bort att delta.

Mer om själva mötet? Om samrådet är till för att sätta lokala föreningslivet i ett regionalt perspektiv som inte direkt handlar om bidragsgivning eller frågor som främst bör hamna på kommunens bord, kan det vara bra att ha ett antal frågeställningar förberedda.

TIPSLÅDA

14 FRÅGOR ATT HA MED SIG

- Samverkar ni med ett studieförbund?
- Har ni kontakter med en institution (räkna inte med att alla vet vilka länsinstitutioner och vilka uppdrag de har)?
- Har ni varit här tidigare?
- Är ni kopplade till en nationell organisation?
- Finns ni regionalt organiserade?
- Har ni föreningsbidrag/stöd från regionen?
- Söker ni externa projektmedel (från exempelvis fonder, staten)?
- Har ni barn eller ungdomsverksamhet?
- Har ni lokal?
- Hur fungerar er relation med kommunen/institutionen/annat?
- Har ni funderat över hur ni skulle vilja samarbeta med de regionala kulturinstitutionerna?
- Finns det hinder i ert arbete med att utveckla föreningens verksamheter?
- Vi har bjudit in till samråd runt den regionala kulturplanen, har ni fått inbjudan?
- Om ni valt att avstå från att delta, varför har ni gjort det valet?

“För oss har det varit värdefullt att få mer kunskap om civilsamhällets förutsättningar på olika nivåer. Vi kan konstatera att den regionala nivån inom det civila samhället har försvagats vilket påverkar förutsättningarna att delta i dialog och genomförande. Civilsamhället på lokal nivå lyfter andra frågeställningar och då kan en region kanske främst bidra med kommunala nätverk och hjälpa till att lotsa frågor rätt. I Kronoberg har vi utvecklat dialogen med studieförbunden på regional nivå och även deltagit i kommunernas samråd med civilsamhället lokalt för att fånga upp utmaningar och behov. Vi ser att det finns behov av en starkare regional organisering hos det civila samhället för att dialogen ska bli strategisk och även leda till god samverkan i genomförandet av den regionala kulturplanen och det regionala utvecklingsarbetet.”

Jessica Linde, Regional utvecklingsamordnare kultur, Region Kronoberg.

2

UTVÄRDERING AV SAMRÅD

UTVÄRDERING UTIFRÅN DE SEX PRINCIPERNA

Blev syftet och målet med samrådet tydligt presenterat?
Stämde intentionerna med samrådet syftet och målet med samrådet?
Var urvalet av organisationerna relevant utifrån syfte och mål med samrådet?

1

SJÄLVSTÄNDIGHET OCH OBEROENDE

Hur har de inbjudna organisationerna uppfattat möjligheten att avvika från regionens ambition och inriktning på samrådet?
Har region varit tydlig med de förutsättningarna att organisationerna ska bidra till att man uppfyller syftet med samrådet?

2

DIALOG

Hur har regionen inför samrådet bidragit till att samrådet möjliggjort att samrådet utgått från bådars förutsättningar och bådars perspektiv och kompetens?

3

KVALITET

Hur väl har regionen förmedlat syftet med samrådet?

4

LÅNGSIKTIGHET

Hur har regionen skapat bästa förutsättningar för organisationerna att delta utifrån tid och geografiska förutsättningar?

Hur har regionen skapat förutsättningar för att omhänderta inkomna synpunkter på samrådet, både ifråga om process och i sak?

5

ÖPPENHET OCH INSYN

Hur väl har regionen förmedlat hur samrådsprocesserna ska se ut och varför?

Hur tydlig har regionen förmedlat till organisationerna vilka förväntningar som går att ha på samrådet?

6

MÅNGFALD

Hur har regionen lyckats förmedla att olikhet i samrådet är en tillgång utifrån perspektiv som innovation och mångfald?

Hur har regionen lyckats förmedla att urvalet av organisationer har sin utgångspunkt i olikhet och perspektiv?

“De frågor och samtal som kom upp under mötet, vad är de ett tecken på? Hur var stämningen och bemötandet? Vad kunde vi notera i kroppsspråk och ordval? När var energin som störst och vad berodde det på? Hur hanterar vi meningsskiljaktigheter? Hur påverkade valet av möteslokal? Kunde vi fånga upp förslag i stunden och ändra vår planering för dagen? Vad lärde vi oss om oss själva? Kom det fram något som gör att det borde arrangeras ytterligare ett möte eller att det bör göras justeringar i processen?”

Pernilla Luttröpp, PLuttröpp

BETYDELSEN AV KVALITATIVA SAMRÅD

För att kunna möta upp kravet om samråd med civilsamhället inom ramen för kultursamverkansmodellen finns ett behov av att utveckla samverkan och öka civilsamhällets deltagande i samrådsprocesserna. Regionerna har regelbundna och goda kontakter med de organisationer som har starka regionala föreningar och personal. Men en majoritet av regionala kulturföreningar är organisatoriskt och ekonomiskt svaga och bara några få har anställd personal. Ett fåtal föreningar finns organiserat regionalt, istället är organiseringen att likna med ett timglas, ett brett lokalt föreningsliv och starka centrala förbund med personella resurser. Man kan också se regionens kulturförvaltning som en smal midja mellan staten och kommunerna. Det är därför inte alldeles enkelt för parterna att samråda. Utmaningarna är både att konkret nå fram till ett brett civilsamhälle och att sedan locka dem att delta när det inte finns några starka incitament för en liten verksamhet att delta.